

Samenvatting

Advocaten geven juridisch advies en vertegenwoordigen cliënten in juridische procedures. In het belang van de rechtspleging en rechtsbedeling is het beroep van advocaat bij wet gereguleerd. De Minister is verantwoordelijk voor een goed functionerend stelsel dat de toegankelijkheid en de vereiste kwaliteit van de dienstverlening van advocaten waarborgt. Om op de hoogte te blijven van de werking van het stelsel, wil het ministerie tweejaarlijks een overzicht van de stand van zaken en ontwikkelingen op het gebied van de a) toegankelijkheid, b) continuïteit en c) kwaliteit van de dienstverlening.

Onderzoeksvragen

Deze rapportage over de advocatuur geeft inzicht in de stand van zaken en ontwikkelingen van de volgende aspecten van de dienstverlening:

- de toegankelijkheid (vraag naar diensten, aanbod advocaten, hoogte tarieven);
- de continuïteit (in- en doorstroom studenten en stagiairs, man-vrouw-verhouding, leeftijdsverdeling);
- de kwaliteit (kwaliteitsborging, klachten en tuchtrechtzaken, beroeps-ethiek en tevredenheid cliënten).

Methode van onderzoek

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van a) gegevens van diverse instanties (NOvA, CBS, raden van discipline, hof van discipline), b) bestaand onderzoek en c) literatuurstudie.

Resultaten

Toegankelijkheid

- Bij het aanbod van de dienstverlening zien we ontwikkelingen die zich al enkele decennia voltrekken: het aantal advocaten en advocatenkantoren neemt elk jaar toe. Wel zien we een kentering in de trend naar schaalvergroting. Als we deze afmeten aan het gemiddelde aantal advocaten per kantoor, heeft zich vanaf 2003 een daling ingezet.
- De vraag naar procesvertegenwoordiging is tussen 2000 en 2005 toegenomen. Of dat ook zo is in de adviespraktijk valt bij gebrek aan gegevens niet te zeggen.
- Er is vooralsnog geen tekort aan advocaten die toevoegingszaken willen doen.
- De tarieven die advocaten rekenen verschillen per kantoor, advocaat, cliënt en soort zaak. Het standaarduurtarief is tussen 2002 en 2005 met 13% gestegen. Het is niet bekend of die stijging verschilt voor de particuliere en zakelijke markt.
- Onderzoek onder burgers met rechtsproblemen laat zien dat een hogere prijs voor een advocaat wel tot vraaguital leidt, maar dat die uitval niet groot is. Dit wordt veelal toegeschreven aan de beperkte

keuzevrijheid die rechtzoekenden hebben, omdat de gang naar de rechter en vaak daarmee de inschakeling van een advocaat in bepaalde zaken onvermijdelijk is. Ook blijkt de invloed van de prijs op het al dan niet inschakelen van een advocaat over de jaren heen minder te worden. Een mogelijke verklaring hiervoor is het toegenomen gebruik van rechtsbijstandverzekeringen.

Continuïteit

- De instroom van stagiairs en nieuwe advocaten lijkt voldoende om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen.
- Over de jaren heen zien we een gestage toename van het aandeel vrouwelijke advocaten. In 2006 bestaat 38% van de balie uit vrouwen. Vrouwelijke advocaten kiezen vaker dan mannen voor de rechtsgebieden die verbonden zijn met particulieren en zijn vaker geïnteresseerd in personen- en familierecht en arbeids- en ambtenarenrecht. Vrouwelijke advocaten werken mede daardoor ook relatief vaker op toevoegingsbasis dan mannelijke advocaten.
- Nieuwe ontwikkelingen zijn (a) veranderingen in de juridische structuur van kantoren: een toenemend aantal kantoren vervangt de maatschap door een nv en (b) de opkomst van de hbo-jurist. Er zijn echter nog te weinig hbo-juristen afgestudeerd om een beeld te krijgen van de gevolgen die dit heeft voor de advocatuur en de werkverdeling op advocatenkantoren.

Kwaliteit

- Particulieren zijn over het algemeen tevreden over de dienstverlening van hun advocaat. Wel vindt men advocaten duur.
- Zakelijke cliënten zijn over het algemeen redelijk positief over de kennis, vaardigheden en service van advocaten, al is een kwart wel van mening dat de prijs-kwaliteitverhouding de afgelopen jaren is verslechterd.
- Er zijn geen exacte cijfers over het aantal en de soort klachten die bij de dekens binnenkomen, omdat klachten verschillend worden geregistreerd en er gegevens ontbreken. Grofweg lijkt het jaarlijks om ruim 2.500 klachten te gaan. Tussen 2000 en 2005 is het aantal klachten dat naar de raden van discipline is gegaan, gestegen van 699 naar 875. Die stijging hangt samen met de groei van de balie en van de vraag naar juridische dienstverlening. In het jaar 2005 is ongeveer eenderde van de klachten die bij de dekens binnenkwamen doorgegaan naar de raden van discipline. De raden oordelen in ongeveer 40% van de zaken dat de klacht gegrond is. De laatste drie jaar zijn tussen de 233 en 257 zaken in hoger beroep gegaan. Het hof bekrachtigt in ongeveer de helft van de zaken de uitspraak van de raad.
- De meeste klachten zijn afkomstig van particulieren. Het zijn meestal zaken waar persoonlijke en emotionele belangen mee gemoeid zijn en die daardoor klachtgevoelig zijn, zoals echtscheiding, huurconflicten,

- arbeidsconflicten en letselzaken. Over advocaten van kleine kantoren komen vaker klachten binnen dan over advocaten van grote kantoren.
- De afgelopen jaren is 71% van de kantoren geaudit op basis van de kwaliteitsstandaard van de Orde. Van de eenpersoonskantoren is echter iets minder dan de helft *niet* geaudit, terwijl dit juist de kantoren zijn die minder vaak een kwaliteitssystem hebben dan grote kantoren. Ook hebben ze vaker particulieren tot klant die de kwaliteit zelf moeilijk kunnen beoordelen.
  - Voor een betere borging van de kwaliteit worden in de literatuur verschillende maatregelen geopperd, zoals a) de introductie van een baliebreed kwaliteitssystem, b) hogere eisen stellen aan de beroepsopleiding en permanente educatie, c) aanpassing van het tuchtrecht door onder andere het uitbreiden van de op te leggen maatregelen en één doorverwijzingsloket voor tuchtrecht en klachten en d) verandering van de regelgevende structuur van de NOvA zodat ook andere belanghebbenden zoals consumenten en bedrijven, zeggenschap krijgen in de regelgeving voor de advocatuur.